Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза! *Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!*

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ

Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий" редакций.

ЛЕНИНИЗМ ИЛА ДА СЕҤГА

Ленинизмын сеҥымыже

Латвич ий ожно—1924 ий 21 январьыште пролетарский революцийын великий генийжын, пӱтынь тӱнясе шемер-шамыч вождьын—Владимир Ильич Ленинын шӱмжӧ кырымым чарнен. Но Ленинын пашаже, лӱмжӧ пӱтынь тӱнясе шемер-шамыч коклаште курымешын ила, Ленинын волгыдо тулжо нигунамат огеш пыте.

Владимир Ильич ик элыште социализмын сеҥымыже нерген ученийым выдвигатлен да основатлен. Ленин большевистский партийым создатлен. Ленин—Сталин партий вуйлатыме почеш мемнан элысе пролетариат йорло кресаньык дене союзым ыштен, Российыште буржуазно-помещик властым сӱмырен да пролетариатын диктатуржым установитлен.

Партий лӱм дене великий Сталин Совет-шамыч II Всесоюзный с'ездыште, 1924 ий 26 январьыште Ленинын заветшым честь дене шукташ товатлен. Большевистский партий вуйлатыме почеш советский калык Ленин колымылан 15 ий темме идалыкым Ленинский заветым тичмашын шуктымо дене вашлийын.

Мемнан родина тӱняште эн виян, эн ончыл индустриян элыш савырнен. Ял озанлык ончыл техника дене вооружатлалтын.

Мемнан куатле Йошкар Армийына уло, тудо чапле техника дене вооружатлалтын. Илышна пиалан, весела лийын. Тиде чыла Ленинизмын сеҥымыже, тиде пӱтынек мемнан.

Сталин вуйлатыме почеш большевистский партий тӱҥ шотышто калык тушман-шамычым разоблачитлен.

Мыланна, йоча-шамыч, пиалан да весела илышнам паша денна, отлично да сайын тунеммаш дене сулашна кӱлеш. Ме калык тушман кашак деке Ленин гаяк непримиримый лийшаш улына.

ВЛАДИМИР ИЛЬИЧ ЛЕНИН

Партий ден Ленин—
йыгыр из ак-шоляк-влак,—
Историйлан-авалан
кӧ нунын дечын шерге?
Ме манына—Ленин,
а ынлена—партий,
Ме манына—
партий,
а ын лена—
Ленин.

Вл. Маяковский.

* * *

Йоча, уныка да кугезе уныка-шамычем,
Эн шонго ен семын наказым кодем:
Тунемза те мудрый Ленин деч илаш,
Да калыкым чылт колымеш йӧраташ.
Чыла шонымашым да чувствым поген моштыза,
Чыла куатдам, вольыдам те пуэн моштыза
Тудлан, кӧм Ленин йолташла аклен,
Тудлан, кӧм Ленин изала эре йӧратен,
Тудлан, кӧм уло тӱня Сталин лӱмда,
Кӧн кӧргыштӧ Ленинын волгыдо гений ила.

Джамбул.

Казахстанын калык мурызыжо.

* * *

Пусть йомышт шӱдыр-влак эр кече волгалтмек,
Пеледыш шыже кечын кавыскыже тек,
Да пусть чыла пыта тӱняште срок шумек,
Но Ленин курым-курымеш ила!

Осетинский калык муро гыч.

* * *

Тӱня гыч Ленин кайшыжла
Заветым пуыш, Дагестан.
Да Сталин клятвым пуыш тунам
Шукташ заветым, Дагестан.
Кугу заветлан ӱшанен,
Вет тудын шочшыт ик ой ден,
Элнан куатле ошкыл ден
Шуктат заветым, Дагестан.
Ильич, мемнан деч каенат,
Но партий сугыньым сакла,
Сеҥен кеч мом виян кая
Социализмыш, Дагестан.
Великий Сталин руль вовтен,
Да Ленин пумо корно ден
Мемнан элнажым виктарен
Вӱда умбаке, Дагестан.

Сулейман Стальский.

Смысловой переводым Казаков Миклай *ыштен.*

Ленинын сугыньыжым шуктем

„Тунемаш, тунемаш, тунемаш"—тыге мыланна великий Ленин каласен коден. Мый тудын сугыньыжым моло йолташ-шамыч семынак шукташ тыршем.

Владимир Ильич шуко пашам ыштен, да сылне литератур лудашат жапым муын. Тудын тунеммыже годым отметкыже чыла „5" (отлично) гына лийын.

Мыйынат кызыт ик хорошо отметкем веле, молыжо чыла отлично улыт. Тудо хорошо отметкымат 3-шо чырыкыште отличныш савырем.

Мӧҥгыштӧ ачам ден авам лудын возен огыт мошто ыле. Кызыт мый нуным лудаш, возаш туныктен шуктенам.

Седых Валя.

Кермыч заводысо НСШ, 5-ше класс. (Йошкар-Ола).

Ленинский сбор лиеш

Ленинский кечылан мемнан отряд сайын ямдылалтын. Ленин кече лӱмеш 22 январьыште отрядной сбор лиеш. Сборышто вожатый Нина Ефремова Ленинын илышыже нерген мыланна умылтара.

Ответственный редактор Илисавский Юра пырдыж газетым шуктен.

Сборышто пионер-шамыч Владимир Ильич нерген почеламутым каласкалаш да мурым мураш тӱҥалыт. Мый гын, „Два сокола" почеламутым лудын пуэм. **Гена Николаев.**

Йошкар-Ола, 4-ше №-ан школ, 1-ше отряд совет председатель.

Горкиште кугу парк покшелне ош кӱ пӧрт шынча. Пытартыш жапыште Владимир Ильич тыште илен.

ВАШЛИЙМАШ

Мый тунам латик-латкок нялı ылъым. Мыйым авам Ямысе* кевытыш колтыш. Каем. Мыйым ең поктен шуэш. Шкеже коваште тужуркым чиен да кепкым упшалын. Вара йодо:

Тый, ўдыр, кушко кает?

— Тый, ўдыр, кушко кает?

— Ямыш, горбач дек, ложаш налаш.

— Молан тый Горбач дек кает? Кооперативыш кае, тушто шулдырак.

— А кушто кооперативше? Мый ом шинче.

—Тудо мылавем кооперативым ончыктыш, а шкеже Горкиш кайыш.

Ик арня гыч учительница Клавдия Николаевна мыланем ойла:

—Наташа, Горкиш каена?

—Молан?

—Мыйын тушто палымем больницаште пашам ышта.

Ну, мый тудын дене пырля кайышым. Ончем: тудо еңак толеш. Тудо мыйым палыш, лишкырак тольо да йодо:

— Ну, кушто тый ложашым нальыч?

Мый ойлем:

— Кооперативыште.

Тудо воштылале да кайыш. Тудын каймекыже мыланем Клавдия Николаевна каласыш:

— Наташа, тиде Ленин.

* Ям—Ильичын илыме Горки воктенсе ял.

Ленин ден йоча-шамыч

Ленин йоча-шамычым пеш чот йӧратен. Йоча-шамыч социалистический обществын зданийжым эше кугу кумыл дене ышташ тӱҥалыт, манын Владимир Ильич шуко гана ойлен.

Мемнан йоча-шамыч Лениным пеш чот йӧратат.

Сибирский ссылкыште Ленин дек кечееда эреак политический ссыльныйын Мишка лӱман эргыже куржын толеден. Толмекше изи, каңга, ошалге чурийан, кугу упш упшалше куд ияш рвезе: „А вот и мый“ манын куанен каласен. Владимир Ильич моло гунамсе гаяк адак тудын дене модаш тӱҥалеш—тидым Мишка сайын пален. Владимир Ильич ден Надежда Константиновна каеныт, изи йочалан пеш йӧсӧ лийын.

1917 ийыште Смольныйышто паша ыштыше-шамычлан Воронцова кочкышым ямдылен. Тудо куд ияш Таня лӱман ӱдыржӧ дене коктын иленыт. Ӱдыржын йолжо туберкулез дене черле улмаш.

Черле ӱдырым куандараш Владимир Ильич шуко гана тудын дене шыман кутырен. Кӱсенже гыч лепошкам лукшыжла каласен: „Коч, Таня, кызыт тыгайым, тыланет аралем. Жап шуэш, вара тыгай йокмам воштылаш тӱҥалыт“.

1918 ий пытартышеш Владимир Ильич Сокольникыште улшо чодра санаторный школыш чӱчкыдын коштын. Тунам тысе изи комнатыште Надежда Константиновна Крупская илен.

Йоча-шамыч Лениным кажне гана толмыжым чытыдымын вученыт. Тыгаг лийын, йоча-шамыч тудын толмыжым ужыгат, чыланат ваштарешыже куржын мият, йыр авырат.

Куанымашан пайрем кече толын. Тунам тул дене велалтше шӧртньӧ да ший шӱртӧ-шамыч дене йылгыжше чапле елка волгалт шоген.

Тений чодрасе школышто ойыртемышынак елкым вученыт: вет елкыш Ленин толаш сӧрен. Теве-теве омса почылтеш, вара Владимир Ильич пура, манын йоча-шамыч чытыдымын вученыт. Но индеш—лу... латик час, Ленин садак уке да уке.

Йоча-шамыч волноватлат. Мо лийын? Вет Владимир Ильич кеч кунамат сӧрымыжым эре шукта, нигунамат ок опоздатле. Кенета омса почылтеш, Ленин пура Йоча куанышлан мучашат уке! Ленинын кайме машинашкыже бандит-шамыч кержалтыныт улмаш. Нуно пассажир-шамычым волтен, машинам наңгаеныт. Ленин школ деке йолын толын.

Тул-шамыч дене леведалтше елка воктен йоча-шамыч Владимир Ильич дене пырля кужу жап веселитленыт.

1920 ий 14 ноябрьыште Ленин Надежда Константиновна дене пырля Кашино ялыш (Волоколамский район, Московский область) электрический станцийым почмашке толыныт. Тыште Ленин митингыште кутырен. Тудым чыла могырымат йоча-шамыч авыреныт.

—Ну кузе, кызыт тендам юмын законлан туныктат?—Ленин йодын.

--Кызыт юмын закон уке. И юмат уке! Тудым поп-шамыч шонен луктыныт, кужу ӱп-шамыч,—кычкырат рвезе-шамыч.

Ленин воштылеш. Поп-шамычын умлыдымо калыкым ондалмыштым йоча-шамыч умлат—тиде Ильичым куандарен.

Гражданский сарын нелэ ийлаштыже чыла империалистический хищник-шамыч Советский власть ваштареш кержалтыныт, тунам мемнан элыште пеш йӧсӧ положений ыле. Тиде жапыште Ленин йоча-шамычым яра пукшымо нерген декретым подписатла. Адак кӱлеш организаций-шамычлан яра пукшымо йоча столовой-шамычым кугемдаш да шукемдаш кӱштен воза.

Ленин йоча-шамычым воспитатлыме да нунын образованийышт нерген эреак тыршен. Мемнан чыла йоча-шамычлан школышто тунемаш кӱлеш, манын тудо.

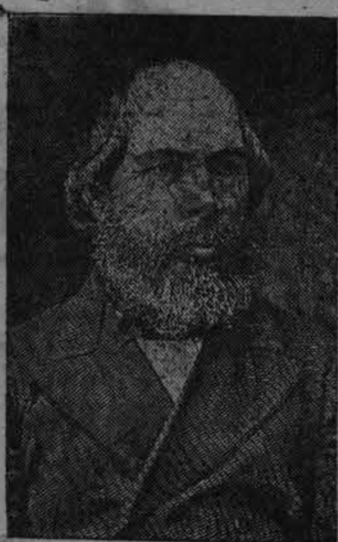
Великий Сталин Ленинын шӱдымыжым илышыш пуртен. Мемнан элыште всеобщий тӱҥалтыш туныктымашым илышыш пуртымо, чыла йоча-шамыч школлаште тунемыт. Великий Сталинский Конституций тунемаш права улмым пеңгыдемден.

Ленин-Сталин партийын вуйлатымыже дене мемнан чыла калыкын да йоча-шамычын илышышт пиалан да куанышан лийын.

Е. ШАХБАЗЬЯН.

Владимир Ильич Ольга Ильинична шужарже дене. (1874 ий.)

Илья Николаевич Ульянов (В..И. Ленинын ачаже).

МӰКШ-ШАМЫЧ

Мый мӱкш отарыште пашам ыштем ыле, и кенета ужам: акацийым кидше дене шеңын, Ильич толеш. Мый туддек мийышым:

— Владимир Ильич, шогал! Мый тыланет мӱкш пушкылмӧ деч шар упшым чияш пуэм.

А тудо мыланем:

— Мыйым ик мӱкшат ок тӱкӧ.

Чынак: Владимир Ильич ошкыл кайыш,—тудым ик мӱкшат ыш пушкыл.

— Владимир Ильич, тый кузе мыйын суртем муыч? Вет тый шоссе дене толын отул, олыкышкыла савырнышыч. Кӧ тыланет корным ончыктыш?

Владимир Ильич воштылале:

— Скоромыслов йолташ, мыйым тиде корно дене тыйын пашаеңет-шамыч—мӱкш-шамыч кондышт. Мый олык воктеч каймем годым мӧңгеш-ончеш чоңештылше мӱкш-шамычым ужым. Нунак вет мыйым мӱкш отар декет кондышт.

Тидым колын, мый ӧрым:

— Владимир Ильич, тый великий гений улат! Мый, пчеловодство дене инструктор улам гынат, мӱкш отарыш мӱкш-шамыч почеш каяш кӱлшашым пален налын ом ул!

15 ИЙ ЛЕНИН ДЕЧ ПОСНА ЛЕНИНСКИЙ КОРНО ДЕНЕ

15 ий ожно, 1924 ий 21 январьыште, 6 часат 50 минут кастене, Москва воктене, Горкиш Владимир Ильич Ленин колен. 15 ий ожно мемнан элысе калык ден пӱтынь тӱнясе шемер-шамыч шкеныштын йӧратыме таң да учительым, мудрый вождь—Лениным йомдареныт. Шемер-шамычын шӱмышкышт пеш кугу ойго темын.

Владимир Ильич Ленин шкенжын чыла вийжым, пӱтынь илышыжым капиталистический эксплоататций деч утлыкшаш верч шемер-шамычын кучедалмыштлан, пӱтынь у, пиалан илышым ыштышаш верч кучедалмашлан пуэн. Владимир Ильич большевик-шамычын великий партийым создатлен. Ленин шкенжын боевой таңже да соратникше—Сталин йолташ дене пырля капитализмым сеңаш революционный пролетариатын вийжым поген.

Ленинын вуйлатымыже почеш пашазе ден кресаньык-шамыч 1917 ий октябрьыште помещик ден капиталист-шамычын властьыштым сӱмыреныт да социалистический государствым ышташ тӱҥалыныт. Гражданский сарын ийлаштыже Ленин вуйлатыме почеш пашазе ден кресаньык-шамыч шкеныштын государствоштым интервент кашакын вооруженный кержалтмаш дечын араленыт.

Ленинын лучший ученикше да соратникше—Сталин йолташ большевик-шамыч партийым эреак пеңгыдемдаш да тушман-шамыч ваштареш кучедалаш, пашазе ден кресаньык-шамычын союзыштым пеңгыдемдаш клятвам пуэн. Сталин йолташ мемнан государствым да тудын оборонный вийжым пеңгыдемдаш, пӱтынь калыкын пиалан илышышт верч кучедалаш клятвам пуэн.

Большевистский партий да пӱтынь советский калык великий Сталинский клятвам шуктеныт. Нунын кучедалмышт ден пашаштым лучший ленинец—Сталин вуйлатен да вуйлата. Тудо шемер-шамычым коммунизмыш Ленин семынак мудро да пеңгыдын, ӱшанен да смело наңгая.

Советский калык Ленинско-Сталинский партий вуйлатыме почеш Ленинын ончыктымо корно дене каен, пеш кугу сеңымаш-шамычым ышген. Мемнан социалистический промышленность кушкын да пеледын. Трудовой советский крестьянство колхозыш ушнен, улан, пиалан да культурный илышыш толын. Пашазе, колхозник да служащий-шамычын лӱмска да мирный пашаштым Йошкар Армий ден Военно-Морской флотын куатле войскашт аралат. Пограничник-шамыч писе шинчашт дене мемнан границам чаплын оролат. Мемнан наркомвнутделец-шамыч трудовой калыкын тушманже-шамычым эреак разоблачитлат да пытарат.

Сталинский Конституцийеш Советский Союзын гражданже-шамычын сӱмыраш лийдыме праваштым—пашалан, канаш да образованийым налаш вожен шындыме. Мемнан элыште пашадыме уке. Кажне советский гражданинын пашам честно ышташ праваже да условийже уло.

Мемнан элыште йоча-шамычым пеш кугун йӧратат. СССР-ысе семын йоча-шамычлан кушкашышт, виянгашышт да воспитатлалташышт тыгай кугу возможность ик элыштат уке.

Мемнам Родина-ава кушта, туныкта, шинчымашым кугемда, способностьым виянгда, мемнан кокла гыч образованный, культурный ең-шамычым ыштен кушта. СССР-ыште йоча-шамычым обязательно яра туныктымашым шуктымы. 33 миллион советский йоча-шамыч сайын оборудоватлыме школлаште ий еда тунемыт. А вет революций марте школлаште 8 миллион нарре йоча-шамыч веле тунемыныт.

Мемнан дене олалаште, яллаште ий еда у школ-шамыч ышталтыт. Рвезе ден ӱдыр-шамычлан тунемаш 700 высший учебный заве-

(Мучашыже 3-шо страницаште).

„ШАРНЫЗА, ЙӧРАТЫЗА, ТУНЕМЗА ИЛЬИЧЫМ, МЕМНАН ВОЖДЬНАМ, МЕМНАН УЧИТЕЛЬНАМ...“ *И. Сталин.*

Мария Александровна Ульянова В. И. (Ленинын аваже).

ПРОСТОЙ ДА СКРОМНЫЙ

Владимир Ильичын илышыже пашазе классын пашаже верч нойыде кучедалмашеш эртен. В. И. Ленин вурс гай пенгыде, смелый лийын. Но тудо шкенжым нигунамат моло деч кӱшкӧ шынден огыл,—простой, скромный лийын. Тыгылай пашазе-шамыч дене йолташла мутланен.

* * *

Ленин керек момат аныклен кучылтын.

Совнарком председатель лиймекыжат моло шемер-шамыч деч сайрак условийыште илаш нымат келшен огыл. Ик гана Совнарком столовойысо пашаен Воронцова Владимир Ильичлан киндым осьмушкалан утларак пуэн улмаш. Ильич уто киндыжым пӱчкын мӧнгеш пуэн. Адак ик гана Совнаркомын управляющийже Вонч-Бруевич Ильичлан йоддеак пашадарым кӱзыктен. Ильич сыренат, тудлан выговорым пуэн.

В. И. Ленинын рвезе годсо илышыже

В. И. Ульянов - Ленинын рвезе годсо илышыже—марксизмым тунеммаш ден революционный пашан чапле образецышт лийын шога. Владимир Ильич изиже годымак пашалан способный улмыж дене ойыртемалт шоген. Тудо шке шинчымашыжым кугу тыршымаш дене кугемден шоген, садлан Ильич рвезыже годымак шонен налме, меткий, пенгыде мут-шамыч дене отвечатлен (тидым Ленинын шужарже—М. И. Ульянова ойлен).

В. И. Ленин 17 ияшыже годым (1887 ийыште) Симбирск олаште (кызыт Ульяновск) сеҥымаш дене гимназийым тунемын пытарен да Казанский университетыш пурен. Тиде лачак Ленинын Александр изажым казнитлыме ийыште лийын. Ленинын изажым Александр III пушташ тӧчымаште участвоватлымылан казнитлыме. Йӧратыме изажым царский правительствын казнитлымыже рвезе Владимир Ильичым чот волноватлен. Царь деке, помещик да капиталист-шамыч деке Ленинын ненавистьше эше чот келгемын. Тудо революцийын могай корно дене кайышашыже нерген эше утларак шонаш тӱҥалын.

Тиде пӧртыштӧ 1888 ий сентябрь гыч 1889 ий май тылзе марте Ульянов-шамычын ешышт иленыт. (Казаньысе В. И. Ленин музей пӧрт.)

Ленин школыштo тунеммыже годым.

лын. Казанский университетыште тунеммын первой ийыштыжак Владимир Ильич чарыме студенческий сходкышто активно участвоватлен. Тидлан тудым моло 40 студент-шамыч дене пырля арестоватленыт да университет гыч луктыныт.

Арестоватлыме деч вара Владимир Ильич пристав дене тыге кутырен:

— Мом те бунтоватледа, рвезе еҥ? Вет тендан ончылно пырдыж,—каласен пристав.

— Пырдыж, да шӱйшӧ, тудым шуралте, тудо и сӱмырла,—каласен Ленин.

Эрык верч шонышо, революционно настроитлалтше рвезе Казань деч 40 меҥге ӧрдыш, Кокушкино ялыш колталтын. Тушто тудо Анна акаж дене пырля полицийын оролымаштыже илен.

Владимир Ильичлан Казанский университетыш пӧртылаш эрык лийын огыл. Вара граница вес веке тунемаш каяш тыршен. Тушкат тудым колтен огытыл.

Тиде Лениным чактарен огыл. Ильичын ешыже Казаньыш илаш куснен. Тунам Ленинлан Казаньыш каяш разрешитленыт, тыште тудо самообразований дене виян заниматлаш тӱҥалын.

1888 ийыште телым Владимир Ильич Карл Марксын „Капитал“ книгажым йӧратен тунемаш тӱҥалын.

„Шарнем,—ойла тудын акаже А. И. Ульянова-Елизарова,—кас еда мыйын туддене мутланымаш миймем годым тудо Марксын теорийын основаже да тудын (Марксын теорийже—ред.) почмо у горизонт шамы нерген чот шокшын да куанымаш дене каласкален“...

Казаньыштак Ленин пашазе движений дене интересоватлыше самырык йолташыже-шамыч дене палыме лийын, вара Н. Е. Федосеевын организоватлыме марксистский кружокышто участвоватлаш тӱҥалын. Тиде Владимир Ильичлан Маркс ден Энгельсын учений дене эше кумдан палыме лияш полшен. Тудо тунам уже немецкий, французский да английский йылме-шамычым пален, марксизм классик-шамычын произведенийыштым подлинник гычак тунемын. (Тунам але Маркс ден Энгельсын шуко произведенийыштым руш йылмыш кусарыме огытыл ыле).

Шошым 1889 ийыште Владимир Ильич шке ешыж дене пырля Алексеевка хуторыш (Самарский губерний) кусна, а шыжым—Самарыш (кызыт Куйбышев). Тунам тудо 19 ияш улмаш.

Самарыште илымыже годым самырык Ильич Маркс ден Энгельсын чыла основной произведенийыштым лудын пытарен, революционный теорийын историйжым, Российысе крестьянский вопрос-шамычым тунемын валын. Марксистский паша-шамычым тунемме дене пырля тудо юридический наука-шамычым тунемын—университетыште тунемде университет программе дене экзаменым кучаш ямдылалтын.

Ленин книга-шамычым лудын веле огыл, тудо лудмо книгажым тунемын. Тудо книгам лудшыжла книган кӱчык содержанийжым тетрадьыш возен налын, лудмо книгаже нерген шкенжын шонымашыжым каласкален. Владимир Ильич книга ден журнал-шамыч материал гыч тӱрлӧ цифровой материал-шамычым шотлен, статистический таблица-шамычым ыштен, схемым чертитлен, вывод-шамычым возен.

Ильичын настойчивостьшо, трудоспособностьшо, аккуратностьшо чылам ӧрыктарен. Ленин шуко книгам, тӱрлӧ журнал-шамычым самырыкше годымак лудын.

1891 ийыште Ильич Петербургский университетыште экзаменым пеш чаплын кучен, первой степень дипломым налын. Тиде жаплан Ленин уже ямдылалт шушо марксист лийын. Тудо Самарыште кугу революционный пашам ыштен. 1893 ийыште марксистский кружокым основатлен.

Тиде жапыштак Ленин народник-шамыч ваштареш виктарыме кресаньык озанлык нерген, кресаньык илыш нерген статья-шамычым возаш тӱҥалеш. Тиде жапыште тудо народник-шамыч ваштареш шуко книга-шамычым возен. Писатель-народник-шамычым критиковатлымыжым, варажым пеш кугу пашаш—„Что такое „друзя народа“ и как они воюют против социал-демократов?“ книга возымаш кучылтын.

Шыжым 1893 ийыште Ленин Петербургыш кусна. Тушто первой гана выступатлымыжак марксистский кружоклаште участвоватлыше-шамычым ӧрыктарен. Тунам Ленин Марксын учений жым келгын ойлымыжым, пашазе классын сеҥымаш верч ӱшанымыжым раш ончыктен. Чыла тиде Ленинын петербургский марксист-шамычын пенгыде вуйлатышыштым ыштен. 1895 ийыште Ленин Петербургысо чыла марксистский пашазе кружок-шамычым „Союз борьбы за освобождение рабочего класса“ союзыш ушен. Тидын дене тудо революционный марксистский пашазе партий создатлымашым ямдылен.

Ленин мавзолей.

дений-шамычым почмо. Ниве школлаште 550 утла студент-шамыч тунемыт. Нуным государство яра веле огеш туныкто, но кажне 10 студент кокла гыч 9 еҥже стипендийым налеш.

Пытартыш ийлаште мемнан элын ола ден ялласыже 864 пионерский пӧрт ден дворец-шамычым, 234 колхозный йоча-шамыч пӧртым, 77 йоча киноым, 676 йоча технический станцийым, 56 музыкальный школым, 954 йоча библиотекым, шӱдӧ дене спортплощадке ден стадион-шамычым ыштыме. Шудӧ тӱжем дене советский йоча-шамыч кеҥеж жапым пионерский лагерыште эртарат, нуно канат да шкенынштын тазалыкыштым пенгыдемдат.

Партий ден правительствон тыршымыштлан йоча-шамыч отлично тунеммаш дене, социалистический строительствышке активно участвоватлымаш дене отвечатлат. Владимир Ильич Ленинын лӱмжым нумалше шкенынштын пионерский отрядыштышт миллион дене йоча-шамыч коммунистический духеш воспитыватлалтыт, социализмын активный строительже лияш ямдылалтыт.

Пӱтынь советский калык—йочат, кугуат, шоҥгат шкенынштын кажне сеҥымашышт ленинский завет шуктымым ужыт. Мемнан эл кажне кечын эше виянгеш, илышна эше весела лиеш. Шемер-шамычын йӧратыме великий вождь Сталин йолташ вуйлатыме почеш ленинский корно дене кугу ӱшанымаш дене коммунизмыш каена.

8

„Вӱран рушарня“

9 (22) ЯНВАРЬ, 1905 ИЙ

Кугыжан Российыште пашазе ден кресаньык-шамычлан илаш пеш йӧсӧ лийын. Пашазе-шамыч шуко час ден нелэ пашам ыштеныт гынат, пеш шагал пашадарым налыныт. Ситартышыжлан фабрикант кашак пашазе-шамычым титак паша ыштымыштланат кугу штрафым тӱлыктеныт. Кресаньык-шамыч мландышт уке дене да помещик, кулак-шамычын пызырымышт дене йӧсланен иленыт.

1904—1905 ийыште кугыжан Россия Япония дене сарым ыштен. Тиде сар Российлан шуко энгекым ыштыме дене пытен. Сар деч вара шемер калыклан эше утларак йӧсӧ илыш толын.

Кугыжан Российыште пашазе ден кресаньык-шамычын нелэ, правадыме илышышт нуным помещик дене капиталист-шамыч ваштареш кредалмашке тарватен. 1904 ийыште Сталин йолташын вуйлатымыже дене Бакушто кугу стачка лийын. Стачка пашазе-шамычын сеҥымашышт дене пытен. Стачка Россия мучко революционный выступленийым тӱҥалаш сигнал лийын. Тиддеч вара Путиловский заводышто (кызыт Кировский) Петербургышто стачка тарванен. Паша гыч луктын колтымо ныл пашазе-шамычым директорын уэш пашаш налдымыжлан 12 тӱжем путиловец-шамыч забастовкым увертареныт. Путиловец-шамыч почеш моло фабрик, заводласе пашазе-шамыч забастовкым ышташ тӱҥалыныт. 1905 ий 8 январьыште Петербургышто всеобщий стачка тӱҥалын. Тунамсе революционный кредалмашке кугыжалан ӱшавыше, забитый ял дене кылдалтше пашазе-шамыч первой гана ушненыт. Тыгай ужаш пашазе-шамыч йӧсланен илыше шемер калыклан кугыжа полышым пуэ, манын ӱшаненыт. Пашазе-шамычын тыгай настроенийыштым кугыжан охранка шкенжын Гапон попшо гоч кучылташ тӱҥалын. Петербургышто стачка тӱҥалме годым, Гапон поп провокаторский планым предложитлен: 9 январьын пашазе-шамыч пусть погынат да зимний дворец дек молитва дене каят да шкеньышт нужда нерген кугыжалан петицийым пуат.

Кугыжан жандарм-шамычше кугыжан дек толшо пашазе-шамычым пытараш ямдылалтыныт.

Петицийым пашазе-шамычын тӱшка погынымаштышт обсуждатлыме. Большевик-шамычын требованийышт почеш петицийыш пашазе ден кресаньык-шамычын праваштым аралыме нерген требованийыштым пуртымо. Тунам большевик-шамыч: кугыжа деч правам да эрык илышым сӧрвален йодман огыл, а оружийым кидыш налмек кредалын налман, манын пашазе-шамычлан ойленыт.

1905 ий январьыште, рушарня кечын эрдене лу тӱжем дене оружийдыме пашазе-шамыч шке ешышт дене пырля кугыжан илыме Зимний дворец деке каеныт. Нуно кидешышт кугыжан портретым, юмоонгам нумалын, молитвам мурен площадьыш лишемыныт. Площадьышке 140 тӱжем еҥ погыненыт. Миклай кугыжан приказше почеш кугыжан войска мирный калыкым пуля, пике да нагайке-шамыч дене вашлийын. Тыге кугыжан-палачше-шамыч тӱжем утла еҥ-шамычым пуштыныт. 2 тӱжем наре сусыргышо лийын.

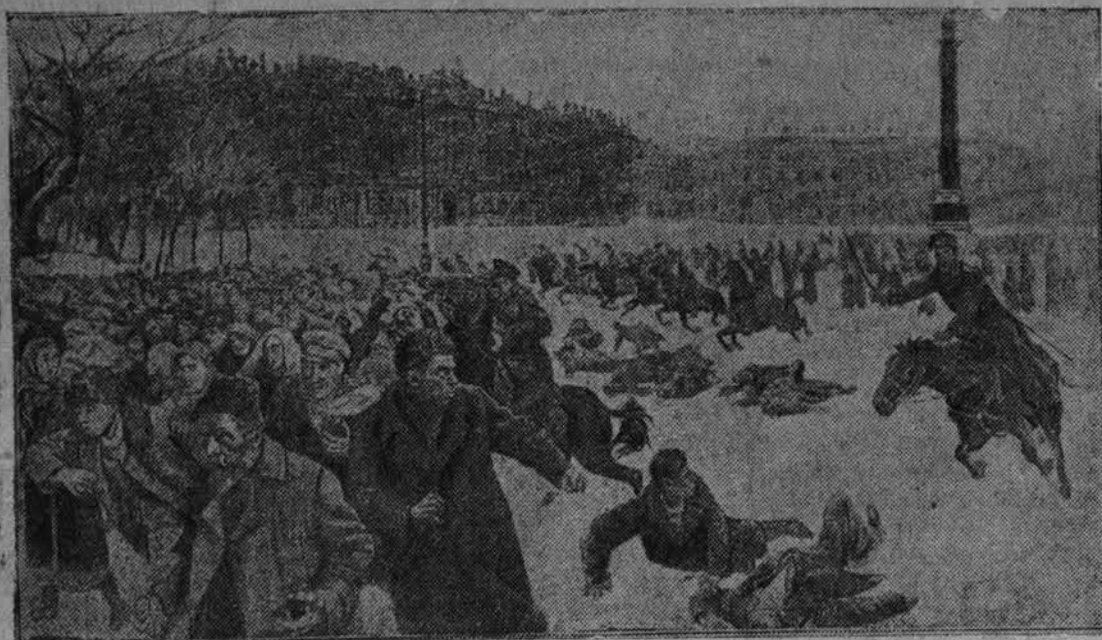
Тиддеч вара 1905 ий 9 январь кече — „Вӱран рушарня“ маналтын. Пашазе-шамычлан тиде кече кугу урок лийын. Тиде гана нуно большевик-шамычын ойлымыштым чыланат раш умленыт. Тиддеч вара кугыжалан ӱшанымаш пытен. 9 январьыште пашазе-шамычын илыме районлаште баррикада-шамыч кушкыныт. Эл мучко стачка кумдан шарлен. 1905 ий январь тылзыште гына 440 тӱжем пашазе-шамыч бастоватленыт. Нуно „Долой самодержавие“ лозунг дене уремыш лектыныт.

Большевик-шамычын вуйлатымышт почеш пашазе класс вооруженный восстанийлан ямдылалтын.

1905 ий — генеральный репетиций лийын. Тудын деч посна 1917 ийыште Октябрьский социалистический революций ок сеҥе ыле.

1917 ий 25 октябрьыште большевик партийын да Великий Ленин ден Великий Сталинын вуйлатымышт почеш, петроградский пашазе-шамыч, Балтийский флотын матросышт да петроградский салтак-шамыч Зимний дворец деке адакат уэш каеныт. Но нуно ынде молитвам мурен да йодмаш дене каен огытыл, а революционный мурым мурен, кидышке оружийым пеҥгыдын кучен каеныт да Зимний дворецым штурм дене налыныт.

А. Афонин.

1905 ий 9 январьыште Зимний Дворец денысе площадьыште тӱжем утла еҥ-шамычым пуштыныт. 2 тӱжем наре сусыргышо лийын.

Лениным шарныме нерген книга-шамыч

Е. Ярославский—„Биография Ленина“. Партиздат. 1938 ий.

А. И. Ульянова — „Детские и школьные годы Ильича“. ЦК ВЛКСМ Детиздат. 1936 ий.

Ульянов Дм.—„Детские годы Владимира Ильича“. „Красная новь“ журнал. 1938 ий. 5№, 141—145 стр.

„Рассказы рабочих о Ленине“. „Молодая гвардия“, 1937 ий.

Маяковский—„Владимир Ильич Ленин“. Поэма. Детиздат. 1937 ий.

Маяковский—„Мы не верим“, „Разговор с товарищем Лениным“. Детиздатын однотомныкше. 1938 ий.

С. Стальский—„Двадцать первое января“. „На смерть Ленина“. „После смерти Ленина“. „Ленин“. С. Стальскийын книгаштыже почеламут ден муро-шамыч. Гослитиздат. 1938 ий.

Джамбул—„В Мавзолее Ленина“. „Песня о клятве“. „Сборник песен и поэм“. Гослитиздат.

„Эчей“ ойлымаш нерген айста канашена

Эчей колхозник-шамычын трудыштым арален

Эчей пеш чын ыштен. Тудо шке ачажымат (Сакарым) чаманен огыл, кинде шолыштмо верешак кучыктен.

Тыге ыштымыж дене Эчей вор-шамыч деч колхозын киндыжым арален. Тушман-шамыч колхозын киндыжым шолышт пытарат ыле гын, кинде колхозник-шамычлан трудодняштлан пайлашат ок код ыле. Эчей колхозник-шамычын трудыштымат арален. Тыгай годым мыят Эчей семын ыштем ыле.

Лисин А.

Арбан ПКШ, Йошкар-Ола район.

Лӱддымӧ Эчей

„Эчей“ ойлымашым лудынам. Мыланем ойлымаш келшен. Мыйын ачай Эчейын ачаже семын осал пашам ыштылаш тӱҥалеш ыле гын, тудым лӱдде кучыктемак ыле.

Иванов Миша.

Пектубай район, Лужбеляк ПКШ.

Куанен улына

Ме, Тошто-Тор‘ял кыдалаш школышто тунемше-шамыч, В. Рожкинын возымо „Эчей“ ойлымашым сайын лудын улына. Эчей лӱдде пеш чын ыштен. Ме тидлан куанен улына. Эчей—мылана пример.

Кутузов Миша.

Эчей гай лӱддымӧ лиям

„Эчей“ ойлымаште лӱддымӧ пионерын пашажым чын ончыктымо. Мыят Эчей гай лӱддымӧ лиям.

Писатель-шамыч деч тыгай ойлымашым утларак возаш йодына.

Федоров Арсий.

Чирке кыдалаш школ, Пектубай район.

Нунылан тугак кӱлеш

Пире пӱ Иыван ден Сакар (Эчейын ачаже) колхозлан тушманым ыштынешт ыле. Нуным писе шинчан Эчей кучыктен. Колхоз киндым шолыштшо-шамычлан тугак кӱлеш.

Тимофеев Александр.

Весьшӱргӧ ПКШ, Морко район.

Тушто

Ныл менге вуйышто пӧрт шинча, тушто тӱжем дене калык ила.

ЧУЗАЕВ ВАСЛИЙ.
Сотнур район, Карай ПКШ.

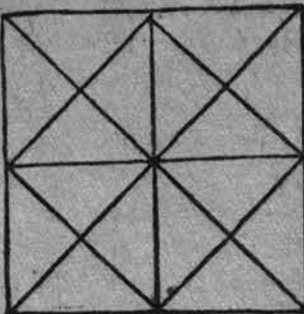
* * *

Тый палет?

Могай эҥер гыч 2 буквам налат гын, остров лиеш?

АТЕЛКИН СЕВАСТЯН.
Йоласал район, Выртыкан ПКШ.

Задаче

Тыште мыняр треугольник, квадрат да прямоугольный трапеций улыт?

Шараде

Лекше республика
(Верже Америка)
Ик йӱк пале дек
Эҥерым ушымек.

Яковлев Йыван.
Морко район.

Логогриф-шамыч

„Е“ дене—ийгечым палет,
„Е“ деч посна—вияш янлык.

ЙЫВАН ФЕД.

Ответ-шамыч

(55-ше №-ым ончо)

КРОССВОРД

Горизонтальысе мут-шамыч:

2. Вол. 3. Пурак. 7. Нур. 8. Ур. 10. Ача. 11. Уло. 12. Ом. 14. Ер. 16. Лазо. 18. Печора. 20. Ола.

Вертикальысе мут-шамыч:

1. Товар. 3. Пуч. 4. Урал. 5. Акул. 6. Кул. 9. Модо. 13. Мел. 15. Раке. 17. Яша. 19. Ола.

Отв. редактор— И. М. МУЗУРОВ.

Упол. Марлита № А—44.

Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-ше типографийже.